

***ODONTOCERUM ALBICORNE* (SCOPOLI, 1763)**

Tekst – B. Koese (EIS-Nederland)

Herkenning

Odontocerum albicorne is een middelgrote kokerjuffer, te herkennen aan de vorm van het mesonotum en de 'tandjes' (gevormd door een groepjes stugge borstels) aan de binnenzijde van de antenne. Het is in Nederland de enige vertegenwoordiger van de kleine familie Odontoceridae. De larve is onmiskenbaar door de zwarte koptekening in de vorm van een soort doodshoofd. De lichtgebogen koker is opgebouwd uit zandkorrels. De adulten zijn te determineren met Macan (1973) en Malicky (2004). De larven kunnen gedetermineerd worden met Higler (2005) en Wallace et al. (2003).

Te verwisselen met

Binnen Nederland is *Odontocerum albicorne* niet met andere soorten te verwarren.

Levenswijze

Odontocerum albicorne is in Nederland gevangen tussen 3 mei en 6 september met een duidelijke piek in juni. De soort is éénjarig. Na de eiafzet die volgens Elliot (1982) hoofdzakelijk in juli plaats vindt, maken de larven een snelle groei door tot in oktober waarna de inmiddels bijna volgroeide larven in rust gaan binnen hun afgesloten koker. De verpoping vindt in het voorjaar plaats. De larven zijn omnivoor en nachtactief. Overdag graven de dieren zich in tussen het grind of ze verschuilen zich onder stenen (Elliot 1982).

Biotoop

Odontocerum albicorne is karakteristiek voor schone, snel stromende beken en rivieren met een stenig substraat (Elliot 1982, Wallace et al 2003).

Inventarisatie

De volwassen dieren komen op licht af (Crichton 1984). De larven kunnen vermoedelijk worden verzameld door stenen te keren en tegelijkertijd het losgewoelde gruis op te vangen met een schepnet. Elliot (1982) gebruikte een speciale bodemhapper om de (ingegraven) larven te verzamelen in een grindbedding. Vermoedelijk kunnen de dieren op deze plekken ook gevangen worden door een robuust schepnet door het substraat heen te trekken.

Verspreiding in Europa

De soort komt algemeen voor in het midden- en hooggebergte in vrijwel heel Europa, maar niet in het hoge noorden (Tobias & Tobias 1981). De soort is talrijk in Nordrhein-Westfalen, maar alleen in het oostelijke heuvelland (Robert & Wichard 1994)

Verspreiding in Nederland

In Nederland is de soort uitsluitend in Zuid-Limburg aangetroffen, waar de soort tot in de jaren 1950 algemeen voorkwam in verschillende beken (Fischer 1934, Higler 2005). Na de laatste vondst in 1964 in de Geul is de soort ruim 40 jaar niet meer waargenomen tot er in 2005 opnieuw een pop werd gevangen in de Geul (Higler 2008). Omdat de waterkwaliteit van de Geul nog altijd te wensen overlaat gaat het hierbij vermoedelijk om een ingespoeld exemplaar uit bovenstroomse gebieden. Het is bekend dat er zich nog populaties van *Odontocerum albicorne* in de bovenloop van de Geul bevinden (Higler 2008).

Trend

Mogelijk is in de in 2005 Geul gevangen pop een voorbode van een verdere herkolonisatie.

Bedreigingen

De soort is in Nederland vermoedelijk uitgestorven.

Beheer

Geen gegevens bekend.

Verspreiding van *Odontocerum albicorne* voor (cirkel) en vanaf 1980.

Kansen

Odontocerum albicorne is een van de kokerjuffers die veel profijt zou kunnen hebben bij herstel van de waterkwaliteit van de Zuid-Limburgse beken.

Literatuur

- Crichton, M.I. 1984. Trichoptera from a Rothemsted light trap in Mortimer, Berkschire 1964-1982. Proceedings of the 4th International Symposium on Trichoptera: 99-103.
- Elliot, J.M. 1982. A quantitative study of the life cycle of the case-building caddis *Odontocerum albicorne* (Trichoptera: Odontoceridae) in a Lake District stream.
- Fischer, F.C.J. 1934. Verzeichnis der in de Niederlanden und dem Nachbargebiete vorkommenden Trichoptera. Tijdschrift voor Entomologie 77: 177-201.
- Higler, L.W.G. 2005. De Nederlandse kokerjufferlarven. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Higler, L.W.G. 2008. Verspreidingsatlas Nederlandse kokerjuffers (Trichoptera). EIS-Nederland, Leiden.
- Macan, T.T. 1973. A key to the adults of the British Trichoptera. Freshwater Biological Association Scientific Publication 28: 1-151.
- Malicky, H. 2004. Atlas of European Trichoptera, second edition. Springer, Dordrecht.
- Robert, B. & W. Wichard 1994. Kartierung der Köcherfliegen (Trichoptera) in Nordrhein-Westfalen. Entomologische Mitteilungen Löbbecke-Museum + Aquazoo 2: 1: 227.
- Tobias, W. & D. Tobias 1981. Trichoptera Germanica. Bestimmungstabellen für die deutschen Köcherfliegen. Teil I. Imagines. Courier Forschungsinstitut Senckenberg 49.
- Wallace, I.D., B. Wallace & G.N. Philipson 2003. Keys to the case-bearing caddis larvae of Britain and Ireland. Freshwater Biological Association Scientific Publication 61: 1-259.